

Naudat merkittävä ihmisten kryptosporidioosiripulin lähde

25. marraskuuta 2020

Keväällä 2019 käynnistyneessä KRYPTO-hankkeessa selvitetään kryptosporidioosin lisääntymisen syitä sekä ihmisillä että vasikoilla. Hankkeen toteuttavat yhteistyössä Ruokavirasto, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, Työterveyslaitos, Eläinten terveys ETT ry, Helsingin yliopisto, Valio Oy ja EU:n loistautien vertailulaboratorio.

Hanketta rahoittaa Maatilatalouden kehittämisrahasto Makera.

Zoonoottinen *Cryptosporidium parvum* yleinen ihmisten kryptosporiditartunnoissa

Suurimman osan ihmisten kryptosporidioosista Suomessa aiheuttaa ihmisten ja eläinten välillä tarttuva *C. parvum* -alkueläin, todettiin laboratoriotutkimuksissa. Kyselytutkimukseen vastasi 78 *C. parvum* -tartunnan saanutta henkilöä. Tartunnan yleisimmät oireet olivat ripuli, voimattomuus ja pahoinvointi. Joka kolmas kyselyyn vastannut sai tartunnan vuoksi suonensisäistä nestehoitoa. *C. parvum* -tartunnan saaneet olivat olleet useammin kosketuksissa nautakarjaan kuin kyselyyn vastanneet verrokkit. Kryptosporidioosin tartuntavaarassa ovat varsinkin lypsykarjatilalliset ja heidän työntekijänsä, maatalouslomittajat, eläinlääkärit ja edellä mainittujen alojen opiskelijat. Hankkeessa on syksyllä 2019 tehty [työturvallisuusohje](#) (pdf) nautojen kanssa työskenteleville.

C. parvum -tartuntoja esiintyi vasikoilla myös verrokkilypsykarjatioilla

Hankkeessa selvitetään, mitkä tekijät ja olosuhteet edesauttavat tartunnan leviämistä ja taudinpurkauksen syntymistä lypsykarjatioilla tapaus-verrokkitutkimuksella. Tutkimukseen saatiin mukaan yli 80 tapauksilaa ja yli 150 verrokkituloa. Kyselytutkimukseen vastanneet lypsykarjatilat saivat lähettää vasikoiden ulostenäytteitä kryptosporiditutkimukseen, ja noin 70 % verrokkituloista lähetti vasikoiden ulostenäytteitä tutkittavaksi. Noin neljänneksellä tutkituista verrokkituloista todettiin *C. parvum* vasikoiden ulostenäytteistä, eli tilalla voi olla *C. parvum* -tartunta ilman, että se ilmenee vasikkaripuliongelmana. Kyselytutkimuksen vastauksia analysoidaan parhaillaan.

Tuottajat ymmärtävät taudin vakavuuden, mutta toimintavoissa parannettavaa

Hankkeessa tehdyssä pro gradu -tutkimuksessa selvitettiin lypsykarjatilallisten kryptosporidioosiin liittyviä käsityksiä, asenteita ja toimintatapoja. Vastauksia saatiin 243 tilalta: 68 vastausta tiloilta, joiden vasikoilla oli todettu kryptosporidioosi ja 175 vastausta kontrollituloilta. Kyselyn perusteella tietoa eläimillä esiintyvistä tarttuvista taudeista saadaan useista eri lähteistä. Ykköseksi nousi eläinlääkäri, jonka noin puolet vastaajista nosti tärkeimmäksi tietolähteekseen.

Noin puolella vastaajista oli riittävät tiedot ihmisten kryptosporidioosin ehkäisemiseksi. Vain joka toinen tiesi taudin tarttuvan suun kautta ja alle puolet, että tartunnan voi saada myös toiselta ihmiseltä tai oireettomalta eläimeltä. Kolmasosalla vastaajista oli virheellinen käsitys, että ihmisten tartuntoja voitaisiin ehkäistä käyttämällä käsidesiä tai lääkitsemällä vasikoita.

Tartuntojen ehkäisemisen näkökulmasta enemmistöllä vastaajista oli suotuista asenne. Noin puolet vastaajista ei ajatellut tilalla todetun kryptosporidioosin aiheuttavan negatiivista leimautumista tai muita ikäviä seurauksia tilalle. Valtaosa piti kryptosporidioosia vakavana tautina; uskoi, että sen esiintymistä vasikoilla voidaan ehkäistä, ja katsoi tärkeäksi tiedottaa tilalla vieraileville henkilöille tilalla esiintyvistä kryptosporidioosista. Kuitenkin vain hieman alle puolet kryptosporidioosipositiivisten tilojen vastaajista kertoi aina tiedottavansa tilalla vieraileville henkilöille vasikoilla esiintyvistä kryptosporidioosista.

Suojavarusteista hengityksensuojaimen ja suojalasien käyttö oli hyvin harvinaista vasikoita hoidettaessa. Vasikkakarsinoita puhdistaessaankin vain noin joka kymmenes ilmoitti käyttävänsä niitä. Noin kaksi kolmannesta vastaajista ilmoitti käyttävänsä kertakäyttökäsineitä sairaita vasikoita hoitaessaan, mutta vain kolmasosa hoitaessaan terveitä vasikoita tai siivotessaan vasikkakarsinoita.

Käsienpesukäytännöissä ilmeni puutteita erityisesti ennen navetalla syömistä ja juomista ja noin kahdella kolmesta tilasta on ainakin osittain käytössä kankaaiset käsipyyhkeet käsien kuivaamiseen. Vastaajista 90 % ilmoitti käyttävänsä henkilökohtaista mobiililaitettaan navetalla päivittäin, ja näistä vain harva kertoi suojaavansa laitteen tai pesevänsä kätensä ennen laitteen käyttämistä.

Valumavesien vaikutusta vesistöihin selvitetään opinnäytetyön avulla

Hankkeen osana toteutetaan ympäristötekniikan ylemmän ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö "Nautatilojen valumavesien vaikutus vesistöihin - riskitekijät kryptosporidioosin vesivälitteiseen leviämiseen". Opinnäytetyö toteutetaan nimettömänä vastattavalla kyselytutkimuksella, joka lähetetään nautatiloille marraskuun 2020 lopussa. Tutkimuksen kautta saadaan lisätietoa kryptosporidien leviämisestä veden mukana, mikä auttaa parantamaan juoma- ja uimavesien turvallisuutta.

Lue lisää:

KRYPTO-hankkeen hankekuvaus

Hankkeen aloitusuutinen heinäkuussa 2019

Uutinen hankkeen etenemisestä marraskuussa 2019 ja työturvallisuusohje

Lisätietoja:

hankkeen vastuullinen johtaja:

Tiina Autio, Ruokavirasto,

tiina.autio@ruokavirasto.fi

044 720 1492

vasikoiden kryptosporidioosi:

Tuulia Enbom, hanketutkija, Ruokavirasto,

tuulia.enbom@ruokavirasto.fi

050 349 5193

ihmisten kryptosporidioosi:

Ruska Rimhanen-Finne, epidemiologieläinlääkäri, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos,

ruska.rimhanen-finne@thl.fi

029 524 8942

vesitutkimukset:

Ilkka Miettinen, johtava tutkija, Terveiden ja hyvinvoinnin laitos,

ilkka.miettinen@thl.fi

029 524 6371

työterveys:

Sirpa Laitinen, vanhempi asiantuntija, Työterveyslaitos,

sirpa.laitinen@ttl.fi

046 851 1911